

Falak

Mérnökök TEPLOMA

A BME KÖNYVTÁRÉPÜLETE TELE VAN GYÖNYÖRŰ ELLENTMONDÁSOKKAL, HISZEN DÍSZES, MÉGIS FUNKCIONÁLIS, RÉGIÉS, MÉGIS ALKALMAS MAI FELADATÁRA. ÚGY IS, HOGY EZT A FELADATOT BIZTOSAN NEM LÁTHATTÁK ELŐRE AZ ÉPÍTŐK.

Liszky Béla, a BME-OMIKK könyvtárosa 1978 óta dolgozik a Műegyetem könyvtárában. E negyvenéves karrier a végéhez közelít ugyan, ám nem múlik el nyomtalanul, hiszen az ő részvételével, vezetésével tudott modern és keresett maradni az intézmény. Modern könyvtár: mit jelent ez 2018-ban, a műszaki tudományterületeken, ahol néhány év alatt elavulnak a publikált eredmények? Az Országos Műszaki Információs Központtal és Könyvtárral (OMIKK) 2001-ben egyesült BME Központi Könyvtár útja talán válaszadhat erre a kérdésre. Liszky Béla vezetésével tehát elindultunk megismerni azt az épületet, mely most már több mint 100 éve Lágymányos éke.

A Műegyetem campusa a Duna-meder szabályozásának köszönheti létét. Az 1871-ben felhúzott gát – amely a mai partvonalat adja – az ártérből vizes-lápos, de zárt területet varázsolt, ezt feltöltve gyarapodott új telkekkel Újbuda. Itt készültek el a BME első épületei, a CH, a K és az F, illetve a könyvtár. A vegyészkarnak otthont adó, 1904-ben átadott Gellért téri CH épületet Cziegler Győző tervezte, az ő halála után vette át a projektet Hauszmann Alajos. Az egyetem központi tömbjét jelentő K épületet tervező Hauszmann néhány feladatot – többek között a könyvtárat is – rábízott az egyetemen oktató Petz Samura, aki addigra már számos remek épülettel bizonyította rátermettségét. A Nagy Ignác utcai unitárius templom mellett például hozzá köthető a Várban lévő Országos Levéltár híres palotája is. (Érdekeség, hogy a levéltár tervei hamarabb lettek készen, de a kivitelezése csak a BME könyvtár 1909-es befejezése után kezdődött el.)

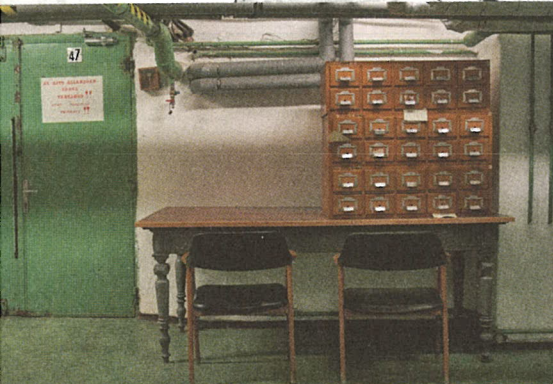
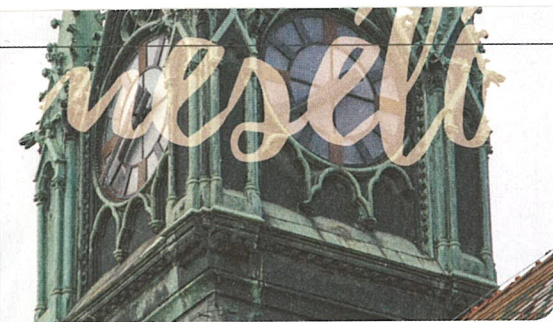
A könyvtár története nem az épülettel kezdődött: még Eötvös József alapította 1848-ban, kultuszmi-

niszterként. Aztán számos költözködés következett, és amikor úgy tűnt, Pesten végre saját otthonra lel az intézmény, nagyon gyorsan kinőtte a raktárát. Ezzel Petz Samu is tisztában lehetett, mert a ma is könyvtárként szolgáló létesítményt úgy tervezte, hogy ott évtizedekig elegendő legyen a raktározási potenciál. Arra is gondolt, mi legyen, ha megtelnének a polcok: a raktárszárny szerkezete további két emeletet elbír, tehát a bővítésre is utat mutatott az építőművész. Gondos számításait bizonyítja, hogy az eredeti kapacitás csak 50 évvel az átadás után fogyott el, a problémát akkor további polcok beépítésével orvosolták, minden két sor közé került egy harmadik. Ez 30 esztendővel elodázta a gondot, végül 1995-ben bővítették ki a könyvtárat, de nem neogót ráépítéssel, hanem egy földalatti raktárhelyiség kialakításával. Az eredeti raktár ma is úgy működik, ahogy megtervezték, két, fémszerkezettel és erősített üvegpaddalóval elválasztott félemeletre osztva egy-egy építészeti szintet. A vezetékek gondos elrendezése szerelhető fémcsövekben, a sűrű, de hozzáférhető polcok, a csigalépcsők – ezeknek köszönhetően egyszerre varázslatosan ódon és ma is jól használható e szárny.

1909-ben még nem a mai elvek szerint működött a könyvtár, az első átfogó cédulás katalógus összeállítása csupán 1937-ben kezdődött. Ehelyett szabadpolcos megoldást alkalmaztak, de hogy valami kontroll mégis legyen, elkülönítették egymástól a tanári és a diákhelyiségeket – a nagyolvasó elégitette ki a tanulók tudásszomját. Annál jobban megfelel modern elveinknek a gépészet: a könyvtár levegős fűtő-szellőző rendszert kapott, léghajómotorral, sőt, központi porszívót is. Ezek egyike sem működik ma már, ám a műegyetem szellemiségének megfelelően most is modern, takarékos, hőszivattyús fűtőrendszer gondoskodik a hatalmas légterek klímájáról.

De nem pusztán a korszak remek műszaki megoldásairól tud sajnos mesélni az épület, hanem Budapest hányatott sorsáról is. A II. világháborúban a K épület bombatalálatot, a könyvtár pedig belövést kapott, megsemmisült a nagy olvasóterem szekkiója (ez a freskóhoz hasonlóan fali festmény, csak száraz vakolatra készül, nem nedvesre), és a könyvvállomány is kárt szenvedett. A legértékesebb kötetek közül több eltűnt, a fabútorzatot pedig az ostrom hideg telén nagyrészt

Falak

eltűzelték a környék lakói. Kisebfbajta csoda, hogy a pincében ideiglenesen elraktározott Feszty-körkép sérülés nélkül átvészelte a harcokat, és az intézmény is gyorsan újranított, az 1949/50-es tanévben már a nagyolvasó is működött. Ez a terem a szekkó és az eredeti, díszes ablakok nélkül is a könyvtár éke, hiszen templomszerű, boltozatos kialakítása, hatalmas ablakai még szürke, felhős időben is bőséges levegőt és fényt biztosítanak több mint 200 olvasónak. Ide belépve áhítat járja át az embert, pedig csak íróasztalok és lámpák adják a berendezést.

A szekkót sosem tudták helyreállítani, az épület azonban alaposan megújult 2001-re. Ekkor derült ki, hogy a helyén korábban szeszfőzde lehetett: téglából rakott erjesztőkádja előkerült a vasbeton alap újjáépítésekor. De az épület felújításánál is fontosabb volt az információs forradalom. Alapításakor a tudás legfőbb letéteményese volt egy ilyen könyvtár, ám időközben a számítógép megváltoztatta életünket – a BME könyvtár első PC-alapú katalógusa már 1986-tól szolgálatba állt. Korábban volt lyukszalagos írógép is, amellyel Liszka Béla a folyóiratok katalógizálását igyekezett felgyorsítani, de mára teljesen átalakult a tudományos információk publikálása és fogyasztása. Egy ilyen világban a klasszikus könyvtár szerepe korlátozott, még ha vizsgaidőszakban most is sokan keresik a koncentrációt elősegítő csendet. De a BME-OMIKK új területekre is betört. Elektronikus folyóiratok előfizetésével segítik kutatni vágyó olvasóikat, illetve projektmunkához biztosítanak helyiségeket. Ezekben három–négy fős csapatok készülhetnek vagy dolgozhatnak együtt, egyszerre élvezve a könyvtár békéjét és használva tudásbázisát.

A modernizálás persze csupán bizonyos fokig hatolhat egy könyvtár szövetébe, hiszen az intézmény tudománytörténeti funkciót is betölt, amit nem adhat fel csak úgy, az elektronizálás nevében. Ráadásul az épület maga is értékévé vált időközben: rendszeresen keresik filmforgatásra, például ott jártunk előtt néhány nappal végzett e falak között Antonio Banderas, aki Picassót játssza egy tévésorozatban. Az értő gondozás, az új kihívásoknak megfelelés úgy tűnik, jól megy a műegyetemi könyvtárnak, amely ma is ellátja azt a feladatot, amit 110 éve szánt neki a tervezője: a tudás temploma. És ez maga a csoda.

BOLLA GYORGY